

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

3	2	2	1
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	8	4
---	---	---	---

Master of Arts (Public Administration) 2nd Semester

1059

ADMINISTRATIVE LAW (In all Mediums)

Paper : IV

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **five** questions in all, Q. No. 1 is compulsory and carries **20** marks.

(2) Attempt other **four** selecting **one** from each unit. Each of these carries **15** marks.

1. Attempt any **ten** of the following in a brief manner (**25-30** words each) :

- Write three features of 'Droit Administratif'.
- In whose name contracts are entered into at the State level ?
- Name two procedural safeguards against the misuse of Delegated Legislation.
- What is 'Rule against Dictation' ?
- What is the meaning of 'Res Judicata' ?
- What are major penalties ?
- What is the meaning of Common Law ?

- (h) What is the composition of Lok Sabha Committee on Delegated Legislation ?
- (i) CAT has how many regional branches ?
- (j) Write two basic reasons for not having a Lokpal at the Centre.
- (k) What is the meaning of 'error of jurisdiction' ?
- (l) What is Departmental Bias ?
- (m) Two problems of Judicial control over administration.
- (n) How many days' notice is required to file a suit against government ?
- (o) Any three grounds of judicial review.

UNIT—I

- 2. Elaborate the nature of Administrative Law. Discuss its significance and dimensions.
- 3. What are the rules of Natural Justice ? Discuss its various shades with the help of appropriate cases.

UNIT—II

- 4. Classify the types and modes of Delegated Legislation. In what way the excessive delegated legislation is checked ? Discuss.
- 5. How the liability of administrative authorities is determined in torts ? Discuss with appropriate cases.

UNIT—III

- 6. Discuss the composition and functions of CAT and evaluate its working.
- 7. What is the significance of Administrative Tribunals ? Discuss the shortcomings in their working in India and suggest remedies.

UNIT—IV

8. Compare a 'Charge-Sheet' and 'Suspension order'. Discuss the significance of both and highlight the role of inquiry officer.
9. Discuss the origin and significance of institution of Ombudsman. Evaluate its working in India.

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्न करें, प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है जिसके 20 अंक हैं।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न का चयन करते हुए, अन्य चार प्रश्न करें। इनमें प्रत्येक के 15 अंक हैं।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं दस को संक्षेप में लिखें (प्रत्येक 25-30 शब्दों में) :-

(क) ड्रॉइट एडमिनीस्ट्रेटिव (Droit Administratif) की तीन विशेषताएँ लिखिए।

(ख) किनके नाम पर अनुबंध राज्य स्तर पर आते हैं ?

(ग) प्रत्यायोजित विधान के दुरुपयोग के खिलाफ दो प्रक्रियात्मक सुरक्षा उपायों का नाम लिखें।

(घ) 'डिकटेशन के खिलाफ नियम' क्या है ?

(ङ) रेस ज्यूडीकाटा (Res Judicata) का क्या अर्थ है ?

(च) प्रमुख दंड क्या हैं ?

(छ) सामान्य कानून का क्या अर्थ है ?

(ज) प्रत्यायोजित विधान पर लोकसभा समिति की रचना क्या है ?

(झ) कैट (CAT) की कितनी क्षेत्रीय शाखाएँ हैं ?

- (अ) केंद्र में लोकपाल नहीं होने के दो आधारभूत कारण लिखें।
- (ट) 'क्षेत्राधिकार की त्रुटि' का क्या अर्थ है ?
- (ठ) विभागीय पूर्वाग्रह क्या है ?
- (ड) प्रशासन पर न्यायिक नियंत्रण की दो समस्याएं।
- (ढ) सरकार के खिलाफ मुकदमा दर्ज करने के लिए कितने दिनों का नोटिस आवश्यक है ?
- (ण) न्यायिक समीक्षा के कोई भी तीन आधार।

यूनिट-I

2. प्रशासनिक कानून की प्रकृति को विस्तृत करें। इसके महत्व और आयामों पर चर्चा करें।
3. प्राकृतिक न्याय के नियम क्या हैं ? उपयुक्त मामलों की मदद से इसके विभिन्न प्रकारों की चर्चा करें।

यूनिट-II

4. प्रत्यायोजित विधान के प्रकार और प्रतिरूपों को वर्गीकृत करें। किस तरह से अत्यधिक प्रत्यायोजित विधान की जाँच की जाती है ? चर्चा करें।
5. हानियों में प्रशासनिक अधिकारियों का दायित्व किस प्रकार निर्धारित किया जाता है। उचित मामलों के साथ चर्चा करें।

यूनिट-III

6. कैट (CAT) की संरचना और कार्यों पर चर्चा करें और इसकी कार्यविधि का मूल्यांकन करें।
7. प्रशासनिक अधिकरणों का क्या महत्व है ? भारत में उनकी कार्यप्रणाली के अभावों पर चर्चा करें और उपाय सुझाएं।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. एक 'चार्ज-शीट' और 'सस्पेंशन ऑर्डर' की तुलना करें। दोनों के महत्व पर चर्चा करें और जांच अधिकारी की भूमिका को उजागर करें।
9. ओम्बड्समैन (Ombudsman) की संस्था की उत्पत्ति और महत्व पर चर्चा करें। भारत में इसकी कार्यप्रणाली का मूल्यांकन करें।

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ 20 ਅੰਕ ਹਨ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚਾਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ (ਹਰੇਕ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ) :

(ੳ) ਡਰੋਇਟ ਏਡਮਿਨੀਸਟ੍ਰੇਟਿਫ (Droit Administratif) ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

(ਅ) ਕਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਅਨੁਬੰਧ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ?

(ੲ) ਡੈਲੀਗੇਟਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

(ਸ) ਡਿਕਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੇਮ ਕੀ ਹਨ ?

(ਹ) ਰੇਸ ਜੂਡੀਕਾਟਾ (Res Judicata) ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(ਕ) ਮੁੱਖ ਦੰਡ ਕੀ ਹਨ ?

(ਖ) ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੀ ਹੈ ?

(ਗ) ਡੈਲੀਗੇਟਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀ ਹੈ ?

- (ਘ) ਕੈਟ (CAT) ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ ?
- (ਙ) ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਪਾਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋ ਆਧਾਰਭੂਤ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ।
- (ਚ) 'ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਗਲਤੀ' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (ਛ) ਵਿਭਾਗੀ ਬਾਯਸ (Bias) ਕੀ ਹੈ ?
- (ਜ) ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ।
- (ਝ) ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?
- (ਵ) ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਰੀਵਿਊ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਮਾਪਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
3. ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕੀ ਹਨ ? ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਡੈਲੀਗੇਟਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕਰੋ। ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਕਸੈਸਿਵ ਡੈਲੀਗੇਟਡ ਲੈਜਿਸਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਹਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਅਥੌਰਿਟੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਕੈਟ (CAT) ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜਵਿਧੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

7. ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਇੱਕ 'ਚਾਰਜ-ਸ਼ੀਟ' ਅਤੇ 'ਸਸਪੈਂਸ਼ਨ ਆਰਡਰ' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਫ਼ਸਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।
9. ਓਮਬਡਸਮੈਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।